

JULGEOLEKU JA TURVALISUSE TAGAMINE

OLULISE MÕJUGA GLOBAALSED TRENDID

Rahvusvaheliste konfliktide ning julgeolekuohtude olemus muutuvad

Tehnoloogia muutub järjest kiiremini

Poliitilised süsteemid ja riigivalitsemine muutuvad

Ränne ja linnastumine kasvab

Rahvusvahelised institutsioonid nõrgenevad, riikidevahelised jõujooned muutuvad, Aasia tõuseb

ARENGUD EESTIS

Puudulik vastupanuvõime kriisideks

Hõreda asustusega on turvalisus kulukam

Kogukondade vähenev sidusus

Eesti iseseisev kaitsevõime ei taga kaitset ülekaalukate jõududega agressori eest

ARENGUVAJADUS

JULGEOLEKU JA TURVALISUSE TAGAMINE

- Arendada julgeoleku tagamisel pidevalt digitaalseid lahendusi
- Rakendada süvendatult laiapindset riigikaitset
- Pakkuda riigi tuge kohalike kogukondade vastutuse kasvatamiseks turvalisuse tagamisel ning riskikäitumise ja kuritegevuse ennetamisel
- Kujundada sidus digitaalne ühiskond
- Tugevad suhted liitlastega ja ühiste organisatsioonide säilimise nimel
- Käsitleda välispoliitikat terviklikumalt

KUI EI TEGELE, SIIS

Avaliku turvalisuse tagamine halveneb

Ebavõrdsus soodustab konfliktide süvenemist

Partneriteta on iseseisvus ohus

JULGEOLEKU JA TURVALISUSE TAGAMINE

1. Olulise mõjuga globaalsed trendid

- **Rahvusvaheliste konfliktide ning julgeolekuohtude olemus muutub.** Üha enam kerkivad konfliktides esile hübriidohud ja küberturvalisuse tähtsus kasvab ning rahvusvaheline poliitika muutub ebastabiilsemaks. Samas on mehitamata relvastus ja täppisrelvad muutmas sõja olemust, suurendades ettearvamatus.
- **Rahvusvaheliste institutsioonide nõrgenemine ja riikidevaheliste jõujoonte muutused** suurendavad ebastabiilsust ja nõrgestavad reeglitepõhist maailmakorda. Aasia (eesotsas Hiinaga) hakkab maailmas mängima üha olulisemat majanduslikku ja poliitilist rolli.
- **Poliitiliste süsteemide ja riigivalitsemise muutumine** põhjustab ühiskonna ulatuslikumat polariseerumist. Eesti oluliste partnerite ühtsus mõraneb ja Eesti partnerite valikud on määrava tähtsusega.
- **Sõjatehnika areng käib käsikäes üldise tehnoloogia arenguga.** See raskendab kriiside ennustatavust, kuid teisalt pakub tehnoloogia ka tõhusaid lahendusi ennetustööks ja turvalisuse tõstmiseks.
- **Kasvav rändetrend** toob endaga kaasa surve välispiiride kindlustamisele ja vajaduse ühiskonna paremaks lõimimiseks. Piirialade olukorda raskendab ka jätkuv linnastumine, mis jätab Eesti regionaalselt väga ebaühtlaselt asustatuks ning paneb surve alla avalike teenuste kättesaadavuse hajaasustusega aladel.

2. Peamised arengud Eestis

- **Nii riigi kui ka kohaliku omavalitsuse üksuste (KOV) vastupanuvõime kriisideks vajab parandamist**

Lisaks on kitsaskohaks inimeste vähene teadlikkus enda rollist ja vastutusest nii sõjaaja kui ka rahuaja kriisides.^a Kuna suuri kriise tuleb ette haruharva, on oht, et rahvas alahindab võimalike kriiside tõsidust ja puudulik ettevalmistus võib reaalses kriisiolukorras rängalt kätte maksta.

- **Kogukondade vähenev sidusus**

Sügavate sotsiaal-majanduslike ja regionaalsete lõhede tõttu ei saa inimesed hädaolukorras enam loota kogukonna toele ja abile. Näiteks 2017. aastal elas suhtelises vaesuses Harjumaal 16,8% ja Valgamaal 40,1% elanikest. Ühiskonnas leviv polariseerumine võib viia väärtuskonfliktide eskaleerumiseni.

- **Hõreda asustusega on turvalisus kulukam**

Hajaasustusega piirkondades on turvalisust tagavate teenuste kättesaadavuse kindlustamine kuluefektiivne ainult koostöös kogukonnaga, sest riigi jaoks on pideva valmisoleku tagamine igas piirkonnas liiga kulukas^b.

- **Eesti iseseisev kaitsevõime ei hakka kunagi olema selline, et ta suudaks pikka aega vastu seista ülekaalukate jõududega agressorile**

Eesti julgeoleku tagatiseks on lisaks esmasele iseseisvale kaitsevõimele ka liikmesus Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonis (NATO) ja Euroopa Liidus (EL) ning tihe koostöö liitlaste ja teiste rahvusvaheliste partneritega. Eesti õhuruumi turvalisust tagavad pidevalt liitlasväed ja Eestisse on viimastel aastatel Ühendkuningriigi juhitud NATO lahingugrupi koosseisus paigutanud oma väeosad ka Belgia, Island, Prantsusmaa ja Taani. Eestis asuvas NATO Küberkaitsekoostöö Keskuses osaleb 20 liitlasriiki.

3. Arenguvajadus

Kindlustada eesti julgeolek ja turvalisus.

Nüüdisaja hübriidse iseloomuga julgeolekuohtude vastu astumine eeldab eri poliitikavaldkondade sidusust ning **riigikaitse laia käsituse** edukat rakendamist. Töötada tuleb selle nimel, et ühiskonnas kasvaks arusaam kodanike rollist ja **valmisolek osaleda riigikaitse tagamisel**.

Arvestades pidevat tehnoloogilist arengut, küberohtude mitmekesisustumist ning Eesti ühiskonna kasvavat digitaliseeritust ja sõltuvust e-teenustest, tuleb **tähelepanu pöörata riigiülese küberkaitsevõime** arendamisele ja **e-riigi toimepidevuse** kindlustamisele ning suurendada riigi ja erasektori valmisolekut ennetada küberrünnakuid. Elutähtsate süsteemide ning teenuste toimimine ja kättesaadavus tuleb tagada igas olukorras. Parandada tuleb ELi-üleste infosüsteemide koostalitlusvõimet ja andmete riskasutuse võimalusi.

Regionaalsetest eripäradest tulenevalt on kohalikel **kogukondadel vaja võtta suurem vastutus** oma turvalisuse tagamisel ning riskikäitumise ja kuritegevuse ennetamisel, saades selleks riigilt tuge. Ka riigikaitse tõhusamaks tagamiseks on piirialade asustus oluline. Samavõrd tähtsad on eri ühiskonnarühmade lõimitus ja **ühiskondlik sidusus**.

Siseturvalisuse tagamisel on tulevikus vaja enam arvestada väliste teguritega, nagu ootamatud ilmastikunähtused või Euroopa Liidu naabruses aset leidvatest konfliktidest tulenev potentsiaalne rändesurve. Ebaseaduslik ränne on kompleksne probleem kogu Euroopa Liidule, mille lahendamine on **Schengeni** vaba liikumise ala säilimise eelduseks. Jätkata tuleb Euroopa Liidus **rände suhtes tervikliku lähenemisviisi** arendamist. Ebaseadusliku rände ennetamiseks ja tagasisaatmiste tõhustamiseks tuleb osana laiemast partnerlusest tugevdada koostööd päritolu- ja transiidiriikidega, eelkõige Põhja-Aafrikas. Turvalisus sõltub samuti Euroopa Liidu **ühisest suutlikkusest** reageerida inimtegevusest tingitud **katastroofidele ja loodusõnnetustele**.

Eesti julgeoleku kindlustamiseks on vajalikud nii kahe- kui ka mitmepoolsed **tugevad suhted NATO liitlaste ja Euroopa Liidu liikmesriikidega**. Samuti tuleb töötada mõlema organisatsiooni sisese ühtsuse hoidmise nimel, et need püsiksid tugeva, arenguvõimelise ning tõhusana. Oluline on panustada koostöösse kõigi partneritega, kes on valmis Eesti julgeolekut tagama. Tuleb tagada liitlasvägede ligipääs ja nende sõjaliste jõudude jätkuv kohalolek. Samuti tuleb tähelepanu pöörata Eesti konstruktiivsele rollile rahvusvahelistes organisatsioonides, et toetada reeglitepõhise maailmakorra säilimist.

Panustada tuleb **Euroopa Liidu ja NATO** koostöö tugevdamisse ja otsida kahe organisatsiooni **ühisosa**, mis täiendaks ja parandaks Euroopa kaitsevõimet. Eesti julgeoleku tagamiseks on oluline stabiilne ning võimalikult laiem euroopalikke väärtusi ja põhimõtteid järgiv naabruskond. Selleks tuleb endist viisi toetada Euroopa Liidu laienemist aluslepingutes kehtestatud tingimuste kohaselt, idapartnerite Euroopa perspektiivi poole liikumist ning lõunanaabruses ELi koostööd rahvusvaheliste ja regionaalsete partneritega kriiside ennetamisel ja lahendamisel.

Eesti **välispoliitika** vajab senisest tugevamat ja eesmärgipärasemat kujundamist, mis **võtab** terviklikumalt **arvesse eri sektorite võimalusi**. Ulatuslikumalt tuleb tegeleda eestlaskonnaga välismaal, et parandada Eesti mainet ja tagada jätkuv seotus Eestiga. Lisaks saab ulatuslikumalt kaasata ka Eesti sõpru, kellele mõeldud e-teenused võiksid olla positiivse kuvandi kujundamisel olulised.

Muutuste elluviimiseks on vajalikud järgnevad tegevused:

- Arendada julgeoleku tagamisel pidevalt digitaalseid lahendusi
- Rakendada süvendatult laiapindset riigikaitset

- Pakkuda riigi tuge kohalike kogukondade vastutuse kasvatamiseks turvalisuse tagamisel ning riskikäitumise ja kuritegevuse ennetamisel
- Kujundada sidus digitaalne ühiskond
- Tugevad suhted liitlastega ja ühiste organisatsioonide säilimise nimel
- Käsitleda välispoliitikat terviklikumalt

4. Võimalikud tagajärjed, kui arenguvajadusega ei tegele

- **Avaliku turvalisuse tagamine ning õigus- ja korrakaitseteenuste kättesaadavus halvenevad** piirkonniti märgatavalt. Inimeste endi võime hädaolukorras hakkama saada on vähene ning see võib kergesti põhjustada paanikat
- **Eestis esinev sotsiaalne ja regionaalne ebavõrdsus soodustab sotsiaalsete ja väärtuspõhiste konfliktide süvenemist**, kui kõik ühiskonnarühmad ei suuda kiirete muutustega sammu pidada. Tulemuseks võib olla sotsiaalse sidususe vähenemine ja ühiskondlik lõhenemine ning sellega võib kaasneda ka vägivald
- Jäädes partneriteta, satub ohtu Eesti iseseisvus

5. Eduvõimalus

Eesti võimaluseks on kinnistada Eesti rolli kübervaldkonna suunanäitajana, et olla rahvusvaheliselt vajalik julgeolekupartner. Eesti on olnud rahvusvahelistelt silmapaistev digitaalsete lahenduste ja küberturvalisuse eestkõnelejana. See on tugevus, mida Eesti saab ära kasutada endast positiivse kuvandi loomisel, mis tagab selle, et meie vastu suunatud ükskõik mis laadi agressiooni on rahvusvaheliselt võimatu ignoreerida.

Arenguvõimaluse rakendumise eelduseks on:

- Toetuda kübervõimekusele ja paindlikele tehnoloogilistele lahendustele, et muuta end rahvusvaheliselt silmapaistvaks ja partneritele vajalikuks
- Tugevdada avaliku, era- ja kolmanda sektori koostööd ning suurendada poliitikavaldkondade sidusust hübriidsete ohtude ennetamiseks
- Panustada kaitsealasesse innovatsiooni ja uute tehnoloogiliste lahenduste arendamisse kaitsevaldkonnas
- Toetuda muu hulgas Tallinnas paiknevate NATO Küberkaitsekoostöö Keskuse (NATO CCDOE) ja ELi IT-agentuuri (eu-LISA) positiivsele kuvandile.

^a Riigikantselei ja Siseministeerium, „Elanikkonnakaitse kontseptsioon” (2018) Link:

https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/organisatsioon/failid/rakkeryhmad/elanikkonnakaitse_kontseptsioon_15.02.2018.pdf

^b Tartu ülikool, uuring „Teenuste uuenduslikum ja säästlikum korraldamine toimepiirkondade keskuste tagamaal” (2016) Link: https://www.rahandusministeerium.ee/et/system/files_force/document_files/2016-teenuste_uuenduslik_pakkumine_lopparuanne_20-12-2016_vs.pdf?download=1